A BÍRÓSÁG VÉGZÉSE (ötödik tanács)

2006. június 13.*

A C-336/05. sz. ügyben,

az EK 234. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan (Franciaország) a Bírósághoz 2005. szeptember 15-én érkezett, 2005. szeptember 7-i határozatával terjesztett elő az előtte

Ameur Echouikh

és

a **Secrétaire d'État aux Anciens Combattants**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (ötödik tanács),

tagjai: J. Makarczyk tanácselnök, R. Schintgen (előadó) és L. Bay Larsen bírák,

* Az eljárás nyelve: francia.

főtanácsnok: M. Poiares Maduro,
hivatalvezető: R. Grass,

mivel a Bíróság eljárási szabályzata 104. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján indokolt végzéssel kíván határozni,

a főtanácsnok meghallgatását követően,

meghozta a következő

Végzést

1 Az előzetes döntéshozatali kérelem tárgya az Európai Gazdasági Közösség és a Marokkói Királyság között Rabatban, 1976. április 27-én megkötött, és a Közösség nevében az 1978. szeptember 26-i 2211/78/EGK tanácsi rendelettel (HL L 264., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 13. kötet, 155. o.) jóváhagyott együttműködési megállapodás (a továbbiakban: együttműködési megállapodás) 40–42. cikkének, illetve az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, és másrészről a Marokkói Királyság közötti társulást létrehozó, Brüsszelben, 1996. február 26-án megkötött, és e Közösségek nevében a 2000. január 24-i 2000/204/EK, ESZAK tanácsi és bizottsági határozattal (HL L 70., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 33. kötet, 175. o.) jóváhagyott, euro-mediterrán megállapodás (a továbbiakban: társulási megállapodás) 64. és 65. cikkének, valamint az EK 12. cikknek, illetve az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt európai egyezmény (a továbbiakban: EJEE) 14. cikkének az értelmezése.

2 A kérelmet A. Echouikh és a secrétaire d'État aux Anciens Combattants közötti jogvitában terjesztették elő, amelynek tárgya, hogy ez utóbbi A. Echouikh hadirokkant-nyugdíj iránti kérelmét elutasította.

Jogi háttér

A közösségi szabályozás

3 Az együttműködési megállapodás 40–42. cikke a munkaerő-piaci együttműködésről szóló III. címben található.

4 Az együttműködési megállapodás 40. cikkének első bekezdése értelmében:

„A valamely tagállam területén törvényesen alkalmazott, marokkói állampolgárságú munkavállalók részére biztosított bánásmód a munkakörülményeket és a javadalmazást illetően – az adott tagállam saját állampolgáraihoz viszonyítva – mentes az állampolgárság alapján történő megkülönböztetéstől." [nem hivatalos fordítás]

5 E megállapodás 41. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„Az alábbi bekezdések rendelkezéseire is figyelemmel a marokkói állampolgárságú munkavállalók és velük együtt élő családtagjaik az őket foglalkoztató tagállamok állampolgáraihoz hasonlóan – állampolgárságuk alapján történő bármiféle meg-

különböztetéstől mentesen – jogosultak a társadalombiztosítási ellátásokra." [nem hivatalos fordítás]

6 Az együttműködési megállapodás 42. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A jelen megállapodás hatálybalépését követő első év végéig az Együttműködési Tanács meghozza a 41. cikkben megfogalmazott elvek alkalmazásához szükséges rendelkezéseket." [nem hivatalos fordítás]

7 A társulási megállapodás 64. és 65. cikke az „Együttműködés szociális ügyekben" elnevezésű VI. címének a „Munkavállalók" című I. fejezetében található.

8 A társulási megállapodás 64. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A valamely tagállam területén törvényesen alkalmazott, marokkói állampolgárságú munkavállalók részére biztosított bánásmód a munkakörülményeket, a javadalmazást és az elbocsátást illetően – az adott tagállam saját állampolgáraihoz viszonyítva – mentes az állampolgárság alapján történő megkülönböztetéstől." [nem hivatalos fordítás]

9 Ugyanezen megállapodás 65. cikkének (1) bekezdése értelmében:

„Az alábbi bekezdések rendelkezéseire is figyelemmel a marokkói állampolgárságú munkavállalók és velük együtt élő családtagjaik az őket foglalkoztató tagállamok

állampolgáraihoz hasonlóan – állampolgárságuk alapján történő bármiféle megkülönböztetéstől mentesen – jogosultak a társadalombiztosítási ellátásokra.

A társadalombiztosítás fogalmába beletartozik a társadalombiztosítás minden olyan ága, amely betegbiztosításra, anyasági, rokkantsági, időskori, túlélői, munkahelyi baleseti és foglalkoztatási megbetegedéssel kapcsolatos ellátásokra, valamint haláleseti, munkanélküliségi, illetve családi ellátásokra vonatkozik.

[...]" [nem hivatalos fordítás]

10 A társulási megállapodás 67. cikkének (1) bekezdése így rendelkezik:

„A jelen megállapodás hatálybalépését követő első év végéig a Társulási Tanács meghozza a 65. cikkben megfogalmazott elvek alkalmazásához szükséges rendelkezéseket." [nem hivatalos fordítás]

11 A társulási megállapodás – 96. cikkének (1) bekezdése értelmében – 2000. március 1-jén lépett hatályba (HL 2000. L 70., 228. o.).

12 A társulási megállapodás 96. cikkének (2) bekezdése értelmében e megállapodás hatálybalépésének időpontjában az együttműködési megállapodás helyébe lép.

Az EEJE

13 Az EEJE 14. cikke a következőket mondja ki:

„A jelen Egyezményben meghatározott jogok és szabadságok élvezetét minden megkülönböztetés, például nem, faj, szín, nyelv, vallás, politikai vagy egyéb vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, nemzeti kisebbséghez tartozás, vagyoni helyzet, születés szerinti vagy egyéb helyzet alapján történő megkülönböztetés nélkül kell biztosítani."

14 Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezmény kiegészítő jegyzőkönyvének (a továbbiakban: kiegészítő jegyzőkönyv) 1. cikke értelmében:

„Minden természetes vagy jogi személynek joga van javai tiszteletben tartásához. [...]"

A nemzeti szabályozás

15 A code des pensions militaires d'invalidité et des victimes de la guerre (a hadirokkant-nyugdíjról és a háború áldozatainak fizetendő járadékról szóló francia törvény; a továbbiakban: törvény) L. 252-2. cikke, amely az „E törvényben biztosított kedvezmények külföldiekre [...] történő alkalmazása" elnevezésű VII. címben található, így rendelkezik:

„Jogosultak az e törvényben biztosított kedvezményekre – az egyébként e törvény hatálya alá nem automatikusan tartozó – azon külföldi állampolgárságú személyek,

illetve hontalanok is, akik a jogosultságot megalapozó káresemény előtt a francia hadseregben sorkatonai vagy önkéntes szolgálatot teljesítettek:

1. ha Franciaországban vagy Franciaországon kívüli deportálásuk során, e törvény első része II. könyvének III. címében meghatározott körülmények között bekövetkezett események miatt váltak károsulttá, vagy

2. ha a Tengelyhatalmak hadseregeibe történő kényszersorozásuk következtében váltak rokkanttá.

E személyek francia jogutódjai ugyanezen kedvezményekre jogosultak.

Megszűnik a jogosultsága e kedvezményekre annak, akinek a lakóhelye már nem a francia államterületen vagy e törvény L. 137. cikkében felsorolt tengeren túli területeken van, valamint annak, aki saját kérelmére eredeti állampolgárságától vagy a francia állampolgárságtól különböző állampolgárságot szerez."

16 A törvény L. 21. cikke értelmében:

„A nyugdíj iránti kérelem határidő-korlátozás nélkül bármikor benyújtható."

17 A loi nº 59-1454, du 26 décembre 1959, portant loi de finances pour 1960 (az 1960.évi költségvetésről szóló, 1959. december 26-i 59-1454. sz. törvény) 71. cikke (JORF 1959. december 27., 12363. o., a továbbiakban: 1959. december 26-i törvény) a következőket mondja ki:

„I – 1961. január 1-jétől azokat az állami vagy közintézményi költségvetésből fizetett nyugdíjakat, járadékokat illetve életjáradékokat, amelyek jogosultjai olyan országok, illetve területek állampolgárai, amelyek egykor a Francia Unióhoz vagy a Közösséghez tartoztak, illetve francia védnökség vagy gyámság alatt álltak, a személyes jogosultság fennállásának rendes időtartamára évenként frankban fizetendő, az átváltás időpontjában hatályban lévő összegek alapján számítandó juttatások váltják fel.

II – Rendeletben meghatározandó feltételek mellett és határidőn belül az (1) bekezdésben meghatározott juttatás jogosultjai e juttatás helyett egyetlen átfogó, átalányjellegű juttatást választhatnak, amely egyenlő az éves juttatás ötszörösével.

[...]" [nem hivatalos fordítás]

18 2001. november 30-i ítéletében a Conseil d'État (Franciaország) kimondta:

„[...] a code des pensions civiles et militaires de retraite [a polgári és katonai öregségi nyugdíjról szóló francia törvény] L. 1. cikke alapján a nyugdíj pénzbeli, személyre szóló és élethosszig járó juttatás, amelyre az e cikkben felsorolt közalkalmazottak az általuk teljesített szolgálat alapján válnak jogosulttá, a Cour administrative d' appel de Paris nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor kimondta, hogy e nyugdíjak olyan követeléseknek minősülnek, amelyeket [a kiegészítő jegyzőkönyv] 1. cikke [...] értelmében javaknak kell tekinteni;

[...] a hasonló helyzetben lévő személyek közötti különbségtétel az [EEJE] 14. cikke értelmében hátrányos megkülönböztetésnek minősül, amennyiben nincs objektív és ésszerű indoka [...];

[...] [az 1959. december 26-i törvény] 71. cikkének megfogalmazásából is az következik, hogy az ott említett országok állampolgárai ezentúl nyugdíjuk helyett a fent említett rendelkezések alapján a code des pensions civiles et militaires de retraite-ben szabályozott feltételek szerint nem értékálló juttatást kapnak; így bármi is volt a jogalkotó eredeti szándéka a fenti rendelkezések megalkotásakor, a bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor kimondta, hogy a fent említett cikk a nyugdíjasokat állampolgárságuk alapján eltérő bánásmódban részesíti;

[...] a nyugdíj a közalkalmazott számára olyan halasztott díjazást jelent, amely biztosítja az ellátott feladatkör jelentőségének megfelelő anyagi körülményeket; hogy nem eredményezhet eltérő bánásmódot – tekintettel az öregségi nyugdíjak céljára – az egykori franciaországi közalkalmazottak helyzetében meglévő azon különbség, hogy egyesek francia állampolgárok, mások viszont függetlenné vált államok állampolgárai; noha az 1959. december 26-i törvény 71. cikkében foglalt rendelkezések [...] előkészítési munkálataiból az tűnik ki, hogy e rendelkezések többek között azért születtek, mert az e cikkben említett országok függetlenné váltak és a francia gazdaságtól elkülönült gazdasági fejlődés útjára léptek, és ennek következtében e nyugdíjaknak a francia közalkalmazottaknak nyújtott ellátás növekedése alapján történő újraértékelését már semmi nem indokolta, ugyanakkor a nyugdíjjogosultaknak kizárólag az állampolgárság alapján történő eltérő bánásmódban való részesítése nincs összhangban a fent említett célkitűzéssel; valamint mivel e rendelkezések ezáltal összeegyeztethetetlenek az [EEJE] 14. cikkével, a bíróság nem alkalmazta tévesen a jogot, amikor kimondta, hogy e rendelkezések nem igazolták X. kérelmének a Ministre de la Défense által történt elutasítását [...]."

19 A nemzeti szabályozás 2002 decemberében módosult, de ezek a módosítások nem érintik azokat a külföldieket, akik A. Echouikh-hoz hasonló helyzetben vannak.

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések

20 Az alapeljárás irataiból következik, hogy a marokkói állampolgárságú A. Echouikh, aki 1930-ban született, és jelenleg Franciaországban lakik, 1949. augusztus 19-től 1964. augusztus 16-ig a francia hadseregben szolgált.

21 2002. január 28-án a törvény L. 252-2. cikke alapján hadirokkant-nyugdíj megállapítását kérte a francia hadseregben teljesített szolgálat alatt, 1953. február 26-án Saigonban szerzett betegségének szövődményeire hivatkozva.

22 Bár a szolgálat közben szerzett betegségből eredő 10%-os rokkantság alapján kiszámított nyugdíjat ideiglenes jelleggel megállapították, a kérelmet a honvédelmi miniszter 2004. május 24-i határozatával elutasította azzal az indokkal, hogy a kérelem az 1959. december 26-i törvény 71. cikkének hatálya alá tartozik, amely szerint a Francia Köztársaság 1961. január 1-jétől kezdve a törvényben felsorolt harmadik államok – amelyek között szerepel a Marokkói Királyság is – állampolgárai által benyújtott új igényt nem ismer el.

23 2004. július 6-án A. Echouikh e határozatot a Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan előtt keresettel támadta meg.

24 Keresetének alátámasztására A. Echouikh előadja, hogy nem vitatott, hogy Franciaország területén lakik, és hogy a nyugdíjkérelme indokául előadott káresemény a francia hadseregben teljesített szolgálata alatt következett be. Eszerint a nemzeti szabályozásban előírt, az igényelt ellátás megállapításához szükséges feltételek – a francia állampolgárság kivételével – teljesülnek, így a fent említett határozat sérti különösen a társulási megállapodásban, valamint az EEJE-ben megfogalmazott, az állampolgárság alapján történő megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elvet, mivel a nyugdíjkérelmet kizárólag a kérelmező marokkói állampolgársága miatt utasították el.

25 A kérdést előterjesztő bíróság mellett működő kormánybiztos elismerte, hogy az igényelt nyugdíj megállapításának semmi akadálya sem lenne abban az esetben, ha A. Echouikh francia állampolgársággal rendelkezne, azonban azt az álláspontot képviselte, hogy mivel A. Echouikh már nem szolgál a francia hadseregben, nem hivatkozhat eredményesen a társulási megállapodásra, mivel a 64. cikk hatálya csak a fogadó tagállam területén „alkalmazott" marokkói állampolgárságú munkavállalókra terjed ki. Az alkalmazott kifejezés pedig azt jelenti, hogy az érintettnek valamilyen kereső tevékenységet kell folytatnia. Ezen túlmenően kétségtelen, hogy ugyanezen megállapodás 65. cikkét a társadalombiztosítás területén is alkalmazni kell, azonban jelen ügyre kizárólag a hadirokkant-nyugdíjra és az egykor francia fennhatóság alá tartozó államok állampolgárainak jogaira vonatkozó nemzeti szabályozás alkalmazható.

26 Ezért a Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan felfüggesztette eljárását, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjesztette a Bíróság elé:

„1) A [társulási megállapodás] 64. és 65. cikkének van-e közvetlen hatálya?

2) Amennyiben [e megállapodás] a jelen ügyre bármilyen okból nem alkalmazható, az általa felváltott [együttműködési megállapodás] 40–42. cikke közvetlen hatállyal rendelkezőnek tekinthetők-e?

3) A [társulási megállapodás] 64. és 65. cikkében és az [együttműködési megállapodás] 40–42. cikkében szereplő »munkavállaló« fogalmába beletartozik-e a valamely tagállam fegyveres erőiben, akár e tagállam területén kívül szolgálatot teljesített marokkói állampolgár?

4) A Marokkói Királysággal 1976-ban és 1996-ban kötött megállapodások fenti rendelkezéseinek közvetlen hatályától függetlenül is, a közösségi jogrend tekintetében a fenti rendelkezésekben írt »munkavállaló« fogalmába tartozó marokkói állampolgár hivatkozhat-e az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetésnek az [EK 12. cikkben], illetve az [EEJE] 14. cikkében kimondott tilalmára?

5) A valamely tagállam fegyveres erőiben szolgálatot teljesített marokkói állampolgár által az e katonai szolgálat alatt történt baleset vagy megbetegedés miatt igényelt hadirokkant-nyugdíj a [társulási megállapodás] 64. cikkében szereplő díjazás vagy az e megállapodás 65. cikkében szereplő társadalombiztosítási ellátás fogalmába tartozik-e?

6) A [társulási megállapodás] 64. és 65. cikkével, illetve e megállapodás hatályba lépése előtt az [együttműködési megállapodás] 40–42. cikkével, illetve ezek

hiányában az [EK 12. cikkel] és az [EEJE] 14. cikkével ellentétes-e, ha valamely tagállam belső jogszabályainak a marokkói állampolgár állampolgárságára vonatkozó korlátozó rendelkezéseire hivatkozva:

– megtagadja e marokkói állampolgártól azt a hadirokkant-nyugdíjat, amit a hozzá hasonlóan az államterületen lakóhellyel rendelkező, vele azonos helyzetben lévő és fegyveres erőiben ugyanolyan feltételek alapján szolgálatot teljesített saját állampolgárainak e korlátozás nélkül megad?

– e marokkói állampolgárra a fegyveres erőkben teljesített szolgálat alatt történt baleset vagy megbetegedés miatt igényelt hadirokkant-nyugdíj megítélése, számítási módja és folyósításának időtartama tekintetében a saját állampolgáraira vonatkozóktól eltérő feltételeket alkalmaz?

7) Befolyásolja-e a fenti kérdésekre adandó választ az a körülmény, hogy az érintett a nyugdíjkérelme benyújtásának napján már nem dolgozik, valamint hogy a kérelmet megalapozó baleset vagy megbetegedés egykori tényleges szolgálata idején, azaz a jelen esetben 1949. augusztus 19. és 1964. augusztus 16. között, nem annak az államnak a területén történt, amelynek az érintett a szolgálatában állt, hanem a jelen esetben Saigonban?"

Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem elfogadhatóságáról

27 A Bíróság elé terjesztett írásbeli észrevételeiben a francia kormány előadta, hogy a Bíróságnak nem szükséges válaszolnia a feltett kérdésekre.

28 A 2005. augusztus 10-én kelt ítéletet követően, amelyben a Conseil d' État kimondta, hogy az 1959. december 29-i törvény 71. cikkének rendelkezései nem zárják ki, hogy valamely nyugdíjkérelmet – még akkor is, ha azt 1961. január 1-jét követően nyújtották be – a kérelmezőnek a benyújtáskor meglévő jogai alapján bírálják el, az illetékes nemzeti hatóságok 2005. december 12-én A. Echouikh kérelmének helyt adtak. Mivel a kérelmező minden kérelmének helyt adtak, ezért a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő ügy okafogyottá vált.

29 Válaszul arra a levélre, amelyben a Bíróság Hivatala az iránt érdeklődött, hogy a Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan fenn kívánja-e tartani előzetes döntéshozatal iránti kérelmét, e bíróság elnöke úgy nyilatkozott, hogy a 2006. február 2-i tárgyaláson A. Echouikh közölte, hogy egyrészt még további intézkedések szükségesek ahhoz, hogy az igényelt rokkantnyugdíjat megkaphassa, másrészt az illetékes hatóságok nem hajlandóak késedelmi kamatot fizetni, ezért nem állt el a keresetétől.

30 A kérdést előterjesztő bíróság elnöke hozzátette, még ha feltételezzük is a fent említett nyugdíj e feltételek mellett – olyan nemzeti bírósági határozat alapján, amely egy tunéziai állampolgár ügyében született, és amely nem semmisítette meg a releváns jogszabályi rendelkezéseket – történő odaítélését, az előzetes döntéshozatalra felett kérdések nem vesztették el jelentőségüket, különösen azért sem, mert még meg kell vizsgálni, hogy a közösségi jog követelményei alapján felróható-e a francia hatóságoknak, hogy a A. Echouikh által 2002. január 28-án benyújtott nyugdíjkérelem teljesítésével azon kizárólagos ok miatt késlekedtek, hogy a kérelmező marokkói állampolgár, és hogy e késedelmet a mai napig sem orvosolták.

31 Következésképpen a Tribunal départemental des pensions militaires du Morbihan 2006. február 2-án úgy határozott, hogy nem vonja vissza az előzetes döntéshozatal iránti kérelmét.

32 E tekintetben meg kell említeni, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az ügy konkrét tényállásának megítélése a nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik. Ugyancsak kizárólag az ügyben eljáró és a meghozandó határozatért felelősséggel tartozó nemzeti bíróság hatáskörébe tartozik annak megítélése is, hogy – tekintettel az ügy különleges jellemzőire – ítélete meghozatalához szükségesnek tartja-e az előzetes döntéshozatalt, és ha igen, a Bíróságnak feltett kérdései relevánsak-e (lásd különösen a C-379/98. sz. PreussenElektra-ügyben 2001. március 13-án hozott ítélet [EBHT 2001., I-2099. o.] 38. pontját és a C-112/00. sz. Schmidberger-ügyben 2003. június 12-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-5659. o.] 31. pontját).

33 Mivel az ügy irataiban nincs nyilvánvaló utalás arra, hogy a közösségi jog kért értelmezése nem függ össze az alapeljárás tényállásával vagy tárgyával, illetve hogy az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban felvetett probléma hipotetikus jellegű, a Bíróság feladata határozni a fent említett bíróság által előterjesztett kérdésekről.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

34 Az eljárási szabályzat 104. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján, amennyiben a Bíróság elé előzetes döntéshozatalra terjesztett kérdésre a válasz egyértelműen levezethető az ítélkezési gyakorlatból, a Bíróság – a főtanácsnok meghallgatását követően – indokolt végzéssel bármikor határozhat, amelyben utal a vonatkozó ítélkezési gyakorlatra. A Bíróság úgy véli, az alapeljárásban ez az eset áll fenn.

35 Az együttesen megvizsgálandó hét kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében azt kívánja megtudni, hogy az együttműködési megállapodás 40–42. cikkét, a társulási megállapodás 64. és 65. cikkét, az EK 12. cikket, valamint az EEJE 14. cikkét úgy kell-

e értelmezni, hogy ezekkel ellentétes, ha a fogadó tagállam azon kizárólagos okból tagadja meg a hadirokkant-nyugdíj odaítélését valamely, e tagállam hadseregében szolgálatot teljesített és e tagállam területén lakó marokkói állampolgártól, hogy az érintett marokkói állampolgár.

36 Előzetesen meg kell állapítani, hogy tekintettel egyrészt a társulási megállapodás 96. cikkében foglaltakra – amelynek értelmében annak hatálybalépésétől, vagyis 2000. március 1-jétől kezdve az az együttműködési megállapodás helyébe lép –, másrészt arra, hogy A. Echouikh nyugdíjkérelmét 2002. január 28-án nyújtotta be, időben kizárólag a társulási megállapodás hatályos az alapeljárás tényállására.

37 A fentieken túl figyelembe véve a jelen esetben igényelt ellátás jellegét, a fent említett határozat 65. cikke (1) bekezdése első albekezdése alkalmazási feltételeinek vizsgálatával kell kezdeni.

38 A kérdést előterjesztő bíróságnak adandó hatékony válasz érdekében elsősorban meg kell vizsgálni azt, hogy a társulási megállapodás fent említett rendelkezésére hivatkozhat-e magánszemély valamely nemzeti bíróság előtt, másodsorban igenlő válasz esetén meg kell határozni az e rendelkezésben foglalt, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elv hatályát.

A társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének közvetlen hatályáról

39 E tekintetben utalni kell a Bíróság állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdése közvetlen hatállyal bír, így a hatálya alá tartozó jogalanyok arra a nemzeti bíróság előtt hivatkozhatnak (lásd a

C-18/90. sz. Kziber-ügyben 1991. január 31-én hozott ítélet [EBHT 1991., I-199. o.] 15–23. pontját, a C-58/93. sz. Yousfi-ügyben 1994. április 20-án hozott ítélet [EBHT 1994., I-1353. o.] 16–19. pontját, a C-126/95. sz. Hallouzi-Choho ügyben 1996. október 3-án hozott ítélet [EBHT 1996., I-4807. o.] 19–20. pontját, a C-23/02, sz. Alami-ügyben 2003. február 12-én hozott végzés [EBHT 2003., I-1399. o.] 22. pontját és a C-358/02. sz. Haddad-ügyben 2004. április 27-én hozott [az EBHT-ban nem tették közzé] 26. pontját; lásd még – az Algírban, 1976. április 26-án megkötött, és az 1978. szeptember 26-i 2210/78/EGK tanácsi rendelettel [HL L 263., 1. o., magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet 13. kötet 40. o.] jóváhagyott, az Európai Gazdasági Közösség és az Algériai Demokratikus és Népi Köztársaság közötti együttműködési megállapodás [a továbbiakban: EGK és Algéria közötti megállapodás] 39. cikkének (1) bekezdésével kapcsolatban, amelynek megfogalmazása egyezik a fent említett 41. cikk (1) bekezdésével – analógia útján a C-103/94. sz. Krid-ügyben 1995. április 5-én hozott ítélet [EBHT 1995., I-719. o.] 21–24. pontját, valamint a C-113/97. sz. Babahenini-ügyben 1998. január 15-én hozott ítélet [EBHT 1998., I-183. o.] 17. és 18. pontját).

40 A Bizottság jogosan jegyzi meg, hogy a fenti ítélkezési gyakorlat teljes mértékben átültethető a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére, – amelynek megfogalmazása egyezik az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésével –, mivel a társulási megállapodás közvetlenül kapcsolódik azokhoz a célkitűzésekhez, amelyek az együttműködési megállapodás alapját jelentik.

41 Meg kell említeni, hogy a jelen végzés 39. pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatnak megfelelően az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdése, valamint az EGK és Algéria közötti megállapodás 39. cikkének (1) bekezdése, amelyek a társadalombiztosítás területén tiltják a marokkói és algériai állampolgárok hátrányos megkülönböztetését a fogadó tagállam állampolgáraihoz képest, közvetlen hatállyal bírnak annak ellenére, hogy az e megállapodásokkal létrehozott Együttműködési Tanács nem hozta meg a fent említett 41. és 39. cikkben megfogalmazott elvek végrehajtására vonatkozó, az együttműködési megállapodás 42. cikke (1) bekezdésével és az EGK és Algéria közötti megállapodás 40. cikke (1) bekezdésével kapcsolatos végrehajtási intézkedéseket (lásd a C-262/96. sz. Sürül-ügyben 1999. május 4-én hozott ítélet [EBHT 1999., I-2685. o.] 66. pontját).

42 Azonos okokból ugyanezek a megállapítások érvényesek a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére, így nincs jelentősége annak, hogy az e megállapodással létesített Társulási Tanács nem hozta meg az e megállapodás 67. cikkének (1) bekezdésében előírt határozatot.

A társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének hatályáról

43 Ahhoz, hogy megállapíthassuk a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében megfogalmazott, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elv hatályát, meg kell vizsgálni egyrészt, hogy az A. Echouikh-hoz hasonló helyzetben lévő személy a fent említett rendelkezésben szereplő „munkavállalónak" minősül-e, másrészt, hogy az alapügyben vitatott hadirokkant-nyugdíj ugyanezen rendelkezés értelmében a társadalombiztosítás területéhez tartozik-e.

44 A fent említett rendelkezés személyi hatályával kapcsolatban a Bíróság már kimondta, hogy az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésében szereplő „munkavállaló" fogalma alatt az aktív munkavállalók mellett a munkaerőpiacot az időskori nyugdíjjogosultsághoz szükséges korhatár elérése után elhagyókat, illetve az egyéb társadalombiztosítási ágakban előírt ellátásokra valamely kockázat bekövetkezte alapján jogosulttá válókat is érteni kell (lásd különösen a fent hivatkozott Kziber-ügyben hozott ítélet 27. pontját és a fent hivatkozott Alami-ügyben hozott végzés 27. pontját).

45 Minthogy az együttműködési megállapodás 41. cikke (1) bekezdésének és a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének megfogalmazása egyezik, ezen ítélkezési gyakorlat analógia útján ez utóbbi rendelkezésre átültethető.

46 A. Echouikh nem kerül ki e rendelkezés személyi hatálya alól amiatt, hogy a hadirokkant-nyugdíj iránti kérelmének benyújtásakor már nem dolgozott.

47 Azzal kapcsolatban, hogy az érintett a fogadó tagállam hadseregében szolgált, a Bíróság már kimondta, hogy aki akár kötelező sorkatonai, akár önkéntes katonai szolgálatot teljesít, munkavállalónak minősül, tekintettel arra az alá-fölé rendeltségi viszonyra, amelynek keretében a hadseregben a szolgálat teljesítése ellenérték fejében történik (lásd e tekintetben analógia útján a C-262/96. sz., Grahame és Hollanders ügyben 1997. november 13-án hozott ítélet [EBHT 1997., I-6407. o.] 27–33. pontját).

48 E körülmények alapján, mivel nyilvánvaló, hogy a marokkói állampolgárságú A. Echouikh keresőtevékenységet folytatott Franciaországban, abban a tagállamban, ahol jelenleg lakik, őt a társulási szerződés 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdése értelmében „munkavállalónak" kell tekintetni.

49 A társulási szerződés 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében foglalt, a hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó elv tárgyi hatályát illetően meg kell állapítani, hogy e rendelkezés második albekezdése a rokkantsági ellátásokat kifejezetten a fent említett cikk hatálya alá tartozó társadalombiztosítási ágak közé sorolja.

50 A Bíróság már többször megállapította (lásd a fent hivatkozott Kziber-ügyben hozott ítélet 25. pontját, a fent hivatkozott Yousfi-ügyben hozott ítélet 24. pontját és a fent hivatkozott Hallouzi-Choho ügyben hozott ítélet 25. pontját, valamint a fent hivatkozott Alami-ügyben hozott végzés 23. pontját, a fent hivatkozott Haddad-ügyben hozott végzés 27. pontját, illetve analógia útján a fent hivatkozott Krid-ügyben hozott ítélet 32. pontját és a fent hivatkozott Babahenini-ügyben hozott ítélet 26. pontját), hogy az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésében

szereplő „társadalombiztosítás" fogalmat az 1996. december 2-i 118/97/EK tanácsi rendelettel (HL 1997. L 28., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 3. o.) módosított és naprakésszé tett, a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendeletben (a továbbiakban: 1408/71 rendelet) szereplő fogalommal azonos módon kell értelmezni.

51 A jelen végzés 40. és 45. pontjában kimondottakkal azonos okokból ezen ítélkezési gyakorlat analógia útján átültethető a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére.

52 Az 1408/71 rendelet 4. cikkének (1) bekezdése felsorolja a hatálya alá tartozó társadalombiztosítási ágakat, amelyek között a „rokkantsági ellátások" – a fent említett bekezdés b) pontjában – kifejezetten szerepelnek.

53 Következésképpen az alapügyben szereplő ellátás a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdése első albekezdésének tárgyi hatálya alá tartozik.

54 A kérdést előterjesztő bíróság által említett azon körülmények, melyek szerint A. Echouikh az általa benyújtott, hadirokkant-nyugdíj iránti kérelmet megalapozó megbetegedését régebben, 1949 és 1964 között, a fogadó tagállam határain kívül szerezte, nem befolyásolják a fenti következtetést. Ugyanis egyrészt nyilvánvaló, hogy az ellátás kiszámításánál figyelembe vett ezen aktív időszak, amely alatt bekövetkezett a kérelmet megalapozó megbetegedés, magának az államnak a szolgálatában telt, amely munkáltatója volt az érintettnek, és jelen esetben szoros kapcsolat alakult

ki közte és az érintett tagállam között (lásd e tekintetben a C-282/91. sz. De Wit ügyben 1993. március 30-án hozott ítélet [EBHT 1993., I-1221. o.] 21. pontját). Másrészt a fent említett időszak alatt bekövetkezett megbetegedés a társulási megállapodás hatálybalépését megelőzően keletkezett körülmény, de jövőbeli következményeit, mint amilyen az e megbetegedés szövődményei miatt benyújtott hadirokkant-nyugdíj iránti igény, hatályba lépésétől kezdve e megállapodás, közelebbről annak 65. cikke (1) bekezdése szabályozza, melynek az ilyen nyugdíjkérelemre történő alkalmazása nem tekinthető az e hatálybalépést megelőzően létrejött helyzetet érintőnek (lásd e tekintetben, analógia útján a C-162/00. sz. Pokrzeptowicz-Meyer-ügyben 2002. január 29-én hozott ítélet [EBHT 2002., I-1049. o.] 49–52. pontját).

55 Végül az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésében előírt, a migráns marokkói munkavállalóknak és velük együtt élő családtagjaiknak a társadalombiztosítás terén a jelenlegi vagy korábbi foglalkoztatásuk szerinti tagállam állampolgáraihoz képest állampolgárságuk alapján történő hátrányos megkülönböztetésének tilalmára vonatkozó elv az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében azt jelenti, hogy az e rendelkezéssel érintett személyeket úgy kell tekinteni, mintha az adott tagállam állampolgárai lennének. (lásd különösen a fent hivatkozott Hallouzi-Choho ügyben hozott ítélet 35. pontját és a fent hivatkozott Alami-ügyben hozott végzés 30. pontját).

56 Ez az elv tehát azt jelenti, hogy a társulási megállapodás említett rendelkezésének hatálya alá tartozó személyek ugyanolyan feltételekkel jogosultak a társadalombiztosítási ellátásokra, mint a fogadó tagállam állampolgárai, anélkül hogy ez utóbbi tagállam jogszabályai további vagy szigorúbb feltételeket írhatnának elő azoknál, amelyek az említett tagállam állampolgáraira vonatkoznak. (lásd különösen a fent hivatkozott Hallouzi-Choho ügyben hozott ítélet 36. pontját, a fent hivatkozott Alami-ügyben hozott végzés 31. pontját, valamint analógia útján a fent hivatkozott Babahenini-ügyben hozott ítélet 29. pontját és Sürül-ügyben hozott ítélet 97. pontját).

57 A hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó említett elvvel – az adott tagállam állampolgárságával rendelkezés követelményén kívül – összeegyeztethetetlennek kell tekinteni valamennyi, az együttműködési megállapodás 41. cikkének (1) bekezdésében említett személyekre vonatkozó feltételt, amelyek teljesítését az állampolgároktól sem kívánják meg (lásd a fent hivatkozott Hallouzi-Choho ügyben hozott ítélet 37. pontját, a fent hivatkozott Alami-ügyben hozott végzés 32. pontját, valamint analógia útján a fent hivatkozott Babahenini-ügyben hozott ítélet 30. pontját).

58 A jelen végzés 40., 45. és 51. pontjában kimondott okokból e megállapítások analógia útján átültethetők a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére.

59 Tehát jelen esetben nyilvánvaló, hogy az alapügyben vitatott nemzeti szabályozás – kizárólag az igénylő állampolgársága miatt – nem tette lehetővé a hadirokkant-nyugdíj marokkói állampolgár javára történő megállapítását.

60 Következésképpen e szabályozás összeegyeztethetetlen a hátrányos megkülönböztetés tilalmának a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésében foglalt elvével. Ugyanis ezen elvből az következik, hogy attól a marokkói állampolgártól, aki annak a fogadó tagállamnak a hadseregében szolgált, ahol jelenleg lakik, illetve aki – az állampolgárságot kivéve – rendelkezik az alapeljárásban szereplő ellátás igényléséhez szükséges valamennyi feltétellel, állampolgársága miatt nem tagadható meg e társadalombiztosítási ellátás (lásd analógia útján különösen a fent hivatkozott Krid-ügyben hozott ítélet 40. pontját és Babahenini-ügyben hozott ítélet 31. pontját).

61 A fentiekre figyelemmel nem szükséges dönteni az előzetes döntéshozatalra beterjesztett kérdések többi részéről.

62 Először is, mivel A. Echouikh marokkói állampolgár a nemzeti bíróságok előtt hivatkozhat a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére az azzal ellentétes belső jogszabályok alkalmazásának kizárása érdekében, már nem szükséges értelmezni ugyanezen megállapodás 64. cikkét.

63 Továbbá az EK 12. cikkben megfogalmazott, az állampolgárság alapján történő bármely hátrányos megkülönböztetés tilalmának általános elve csak a közösségi jog által szabályozott azon esetekben alkalmazható önállóan, amelyekre a Szerződés nem tartalmaz a hátrányos megkülönböztetést tiltó különös szabályt (lásd e tekintetben különösen a fent hivatkozott Sürül-ügyben hozott ítélet 64. pontját, a C-422/01. sz., Skandia és Ramstedt ügyben 2003. június 26-án hozott ítélet [EBHT 2003., I-6817. o.] 61. pontját, valamint a C-185/04. sz. Öberg-ügyben 2006. február 16-án hozott ítélet [EBHT 2006., I-1455. o.]. 25. pontját). Ugyanis a fent említett általános elv különös kifejezést nyer a társadalombiztosítás területén, többek között a társulási megállapodás 65. cikkében.

64 Végül az állandó ítélkezési gyakorlat szerint (lásd különösen a C-112/00. sz. Schmidberger-ügyben 2003. június 12-én hozott ítélet [EBHT 2003., I-5659. o.] 71–73. pontját) az alapvető jogok azon általános jogelvek szerves részét képezik, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja. Ennek során a Bíróság a tagállamok közös alkotmányos hagyományaiból, valamint az emberi jogok védelmére vonatkozó azon nemzetközi szerződések nyújtotta iránymutatásokból merít, amelyek kidolgozásában a tagállamok együttműködtek vagy amelyekhez csatlakoztak; az EJEE ebben az összefüggésben különös jelentőséggel bír. Az ítélkezési gyakorlat által kidolgozott alapelveket az Egységes Európai Okmány preambuluma és később az Európai Unióról szóló Szerződés F. cikkének (2) bekezdése is újból megerősítette. Ebből az következik, hogy a Közösségben nem hozhatók olyan intézkedések, amelyek összeegyeztethetetlenek az ily módon elismert és szavatolt emberi jogokkal.

65 Ezzel kapcsolatban elegendő rámutatni, hogy a jelen végzésben a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdésére vonatkozóan adott értelmezés megfelel az EEJE 14. cikkében és kiegészítő jegyzőkönyve 1. cikkében foglalt, többek között az Európai Emberi Jogi Bíróság Gaygusuz kontra Ausztria ügyben 1996. szeptember 16-án hozott ítéletében (*Ítéletek és határozatok tára*, 1996-IV., 1129. o.) értelmezett követelményeknek, a Bíróság tehát kifejtette az értelmezéshez szükséges valamennyi olyan körülményt, amelyre a kérdést előterjesztő bíróságnak szüksége lehet annak eldöntéséhez, hogy az alapeljárásban szereplő nemzeti jogszabály összhangban áll-e a Bíróság által – illetve az EEJE-ben – szavatolt alapvető jogokkal.

66 A fenti megállapítások összességére tekintettel a feltett kérdésre azt a választ kell adni, hogy a társulási megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a fogadó tagállam azon kizárólagos okból tagadja meg a hadirokkant-nyugdíj odaítélését valamely, e tagállam hadseregében szolgálatot teljesített és e tagállam területén lakó marokkói állampolgártól, hogy az érintett marokkói állampolgár.

A költségekről

67 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségei, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján, a Bíróság (ötödik tanács), a következőképpen határozott:

Az egyrészről az Európai Közösségek és azok tagállamai, másrészről a Marokkói Királyság közötti társulást létrehozó, Brüsszelben, 1996. február 26-án megkötött, és e Közösségek nevében a 2000. január 24-i 2000/204/EK, ESZAK tanácsi és bizottsági határozattal jóváhagyott euro-mediterrán megállapodás 65. cikke (1) bekezdésének első albekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes, ha a fogadó tagállam azon kizárólagos okból tagadja meg a hadirokkant-nyugdíj odaítélését valamely, e tagállam hadseregében szolgálatot teljesített és e tagállam területén lakó marokkói állampolgártól, hogy az érintett marokkói állampolgár.

Aláírások